

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЗЛЕННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННИКАЎ БССР.

№ 99 (1633) Пятніца, 15 снежня 1961 года Цана 4 кап.

ШКОЛЫ

Часта на семінарах і нарадах работнікаў культуры, на камсамольскіх сходах можна пачуць скаргі, што, маўляў, не хопіць ішчэ ў нас кіраўнікоў самадзейных гурткоў, лектараў, масавікоў, інструктараў па розных відах спорту. Вось, каб гэтыя спецыялісты ды былі ў нашым калгасе са саўгасе, аздама, лепш і справы пайшлі б, гэворыць ішчы загадчык клуба. Такае жаданне будзе расказваць, што б ён зрабіў, калі б яму далі лектараў, масавікоў і ішчы спецыялістаў культурнага фронту. І няўсім чалавеку, што ад яго ж таксама нямае залежыць, што людзі такія ёсць побач, трэба толькі зацікавіць іх, дапамагчы ім авалодаць майстэрствам культурна-асветнай работы.

Наша рэчаіснасць багатая прыкладамі (ды і не толькі прыкладамі, гэта ўжо становіцца нормай жыцця), калі ледзь не ўся работа ўстановаў культуры грунтуецца на грамадскіх асновах. Сёння ўжо абавязкі загадчыка клуба, ды і працаўладальніка ў бібліятэцы і ў іншых культурна-асветных установах, падзяляюцца на прапаганда і рэдакцыйна-выдавецкую частку і частку культурна-асветнай работы. У дэлегатуры — кіраваў самадзейнасцю, чытаў лекцыі, маліяў плакаты. На дэлегому прыйшла грамадская і адрозна цікавая стала ў клубе, бібліятэцы, палешылася ўся работа. Бо за справу ўзяўся цэлы калектыў, які адрозна шырокаю формою ініцыятыўна, выдучыць, пошукм новых форм культурна-масвай работы.

Хіба здолеў бы дырэктар Пінскага гарадскога Дома культуры тав. Сакольскі наладзіць такія цікавыя мерапрыемствы, як славутыя «Пінскія вечеры», калі б усё ён рабіў адзін ці нават з калектывам работнікаў Дома культуры? Сакрэт яго поспеху ізраў у тым, што тав. Сакольскі ў першую чаргу здольны, ініцыятыўны арганізатар клубнай работы. А калі на дэлегому прыйшла шырока грамадская горада — партыйныя, камсамольскія і прафсаюзныя арганізацыі, калі ў Доме культуры спраўдзілі гаспадаром стала моладзь, нарадзіліся такія цудоўныя формы работы, як балі пераможцаў, маршы бригад камуністычнай працы; вечары славы, якія ў поўным сэнсе гэтага слова дэлегаюць працэўнікам Піншчынскія жыцц і працаўладальнікам камуністычнаму.

Цяпер ужо не знойдзеш такога работніка культуры, які б не верыў у сілы грамадскіх і не імкніўся прыцягнуць яе да ўдзелу ў клубнай ці бібліятэчнай рабоце. На грамадскіх асновах ажыццяўляюцца кіраўніцтва калектывамі мастацка-самадзейнасці, народнымі ўніверсітэтамі культуры, аматарскімі інстытутамі, калгаснымі музэямі, хатнімі бібліятэкамі, народнымі кніжнымі магазінамі. Работай многіх клубных устаноў і бібліятэк паспяхова кіруюць праўдні і грамадскія саветы, якія выбіраюцца на агульных сходах чалавек і пры бібліятэках — кінагоспадарам, грамадскія бібліятэкары, чытальнікі і грамадскія чалавекі ў Гродзенскай вобласці ў розных прымае ўдзел чатыры з паловама тысячы чалавек а пры бібліятэках — калектывы чытацка-кніжнага і чытацка-кніжнага. Якую вялікую і кірыскую справу робіць гэты энтузіязм! Па загаду свайго сэрца, не шведуючы часу і сіл, нясуць яны ў народныя месы веды, культуру.

Добру ініцыятыўу праўдні Мазырскі гарком камсамола, стварыўшы школу грамадскіх прафесій. Што гэта за школа, якія ёе функцыі і чаму будзе сваю работу выконваць на грамадскіх асновах?

Знайшліся ў Мазыры энтузіязты, якія жадалі перадаць свае веды тым, у кого і шчэ мала. Пры школе грамадскіх прафесій было створена чатыры факультэты: лектараў, масавікоў, суддзяў па розных відах спорту, юнкараў і рэдактараў насенных газет. Узначальнае работу школы сакратар гаркома камсамола Вера Кавалёва.

Чым займаюцца, напрыклад, на факультэце масавікоў, якім кіруе энтузіязт, майстар фабрыкі імя Крупскай Валенціна Шкурко? Заняткі тут адбываюцца два разы ў месяц. Наведваюць іх сакратары камсамольскіх арганізацый, рабочыя, калгаснікі, работнікі сельскіх устаноў культуры, пінеравачкі. Для іх прачытаны лекцыі на тэмы камуністычнага выхавання, аб задачах культурна-асветнаму на прапаганда рэдакцыйна-выдавецкай частцы і метадах работы клубу і дэмоу культуры, аб ролі мастацтва ў камуністычным выхаванні моладзі. Шмат увагі аздаецца практычным заняткам, у час якіх развучваюцца разнастайныя гульні, атракцыёны, песні, танцы, музычныя і літаратурныя вятарыны, загады, словы, усё тое, што павіна зрабіць вечар у клубе аясёлым і цікавым.

Керсына і тое, што вучоба ў школе грамадскіх прафесій спалучаецца непасрэдна з работай устаноў культуры. Слухачы школы падрыхтавалі калектывы агітацыйна-агасветнай працы, правялі маладымі вечары на фабрыцы «Радзіма» і на лідзейным заводзе. Яны вызраджаюць у сельскія клубы рабна для падрыхтоўкі тэматычных вечораў і вечароў адпачынку моладзі.

Факультэтам лектараў кіруе дырэктар педагогічнага інстытута тав. Эльман. На занятках слухачы школы вывучаюць майстэрства лектара, распрацоўваюць лекцыі і г. д. Самы шматлікі факультэт фізкультуры і спорту (кіраўнік — выкладчык сярэдняй школы А. Шэў). Тут рыхтуюцца грамадскія інструктары і суддзі па розных відах спорту, старшыні саветаў ізвазых калектываў фізкультуры.

Кожная добрая справа маланкай абляіць усю куткі рэспублікі і адрозна завоюе сабе гарачы прыхільнік і паслядоўніка. Цяпер школы грамадскіх прафесій створены ва ўсіх раёнах Беларусі, працуюць яны і пры многіх сельскіх сярэдніх школах. Карысць гэтага добрага пачынення відавочная.

У рэдакцыйна дэлегому гурткам мастацкай самадзейнасці. Пры Жлобінскім Палацы пінераў працуюць факультэты мастакоў-дэкаратараў (кіраўнік тав. Дзімаў). Факультэт кіраўнікоў драматычных гурткоў створан у Брэславе, кім кіруе рэжысёр народнага тэатра тав. Галкі.

І так у кожным раёне камсамольскія арганізацыі разам з арганіам культуры ствараюць школы грамадскіх прафесій. І трэба паклапаціцца, каб гэтыя школы сталі крыніцай кадраў, крыніцай, дзе рыхтуюцца спецыялісты для розных галін клубнай і бібліятэчнай работы.

Добра наладжана работа школы грамадскіх прафесій пры Мінскім педагогічным інстытуте імя Горькага, у якой займаецца 600 студэнтаў. На ёе факультэты рыхтуюцца пінеравачкі, інструктары па розных відах спорту. Арганізацыя праходзіць заняткі ў школах грамадскіх прафесій, створаных пры Лепельскім, Глыбоцкім, Пастэўскім райкомах камсамола, пры Крывішынскай сярэдняй школе Брэскай вобласці.

Надаўна бюро ЦК ЛКСМБ і калегія Міністэр-

50 год Міхаіла Майсеевіча Заспінкі працаваў хромалітографам. Ён даўно на пенсіі, але амаль кожны тыдзень прыходзіць у друкарню выдвецтва «Звезда», каб сустрэцца са сваімі былымі вучнямі, даведацца, як ідуць справы, а ішчы раз дапамагчы парадамі. Адну з такіх сустрэч і сфатаграфавалі нашы фотакарэспандэнты А. Крук.

ГРАМАДСКІХ ПРАФЕСІЙ

ства культуры БССР абмяркоўвалі пытанне аб рабоце школ грамадскіх прафесій. Прынята паставіла, у якой адзначыцца, што ў перыяд разгортвання будаўніцтва камунізму грамадскія асновы ў рабоце культурна-асветнаму будучы развіццё ашчэ шырэй. Атрымаюцца шырокае развіццё ішчы народнага ўніверсітэта, тэатральныя калектывы і ішчы самадзейныя культурныя арганізацыі, пашырыцца ўдзел грамадскіх арганізацый у кіраванні ўстановамі культуры. Гэта ставіцца перад арганіамі культуры і камсамольскімі арганізацыямі пытанне аб неабходнасці падрыхтоўкі ў шырокіх маштабах актывістаў на грамадскіх асновах.

Аднак многія райкомы, гаркомы і абкомы камсамола, раёныя аддзельныя і абласныя ўпраўленні культуры і асвятлення ўражаныя аб'явамі аб грамадскіх прафесіях. У выніку заняткі ў іх праводзіцца ад выкладчыка да выкладчыка, на ішчы ідэямі і метадычным узроўні, у адрыве ад практыкі. Школы не маюць вопытных выкладчыкаў і лектараў. Перад слухачамі надзвычай рэдка выступаюць артысты, рэжысёры, пісьменнікі, кампазітары, мастакі.

Для таго, каб школы грамадскіх прафесій усюды працавалі ўзорна, нам трэба аказаць ім штодзённую дэлегому. Трэба паклапаціцца, каб гэтыя школы былі забяспечаны добрымі памішкамі, абсталяваны ўсім неабходным для заняткаў — вучэбным інвентаром, дапаможнікамі і г. д.

Трэба, каб і Рэспубліканскі метадычны кабінет культурна-асветнаму і кабінет бібліятэчна-агасветнаму Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Леніна разам з аддэлама прапаганды і агітацыі ЦК камсамола забяспечылі школы новымі праграмамі, метадычным літаратурай, сістэматычна абнаўлялі і распрацоўвалі вопыт работы лепшых школ.

Нам трэба арганізаваць справу так, каб пры кожным гарадскім і раённым доме культуры, гарадскім і раённым бібліятэкам, у лепшых сельскіх культурна-асветнаму, у прафсаюзных клубах і бібліятэках, у дамах і палацах пінераў, вышэйшых і сярэдніх навуцальных установах працавалі школы грамадскіх прафесій, рыхтавалі кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці, масавікоў, бібліятэкараў-кінагоспадарам, майстроў мастацкага чытання, пінеравачкі, інструктараў і суддзяў па розных відах спорту. Работай гэтыя школы павіны штодзённа займацца органы культуры, камсамольскія арганізацыі, дэма народнай творчасці. Добра, каб перад слухачамі з лекцыямі і праводзілі практычныя заняткі дэлецы літаратуры і мастацтва, работнікі рэспубліканскіх устаноў культуры і камсамольскія работнікі. Трэба, каб і слухачы школ грамадскіх прафесій не цураліся ўстаноў культуры, самадзейных калектываў, а часцей бывалі там і дэлегалі праводзіць вечары, лекцыі, канферэнцыі чытачы, канцэрты мастацкай самадзейнасці.

Грамадская — вялікая сіла ў рабоце ўстаноў культуры і яе ролі з кожным днём будзе ўсё павялічвацца. І нам трэба зрабіць усё магчымае, каб лепшыя працэўнікі горада і вёскі прымаі самы актывны ўдзел у рабоце нашых устаноў культуры, дапамагалі б выхоўваць сядомых будаўнікоў камуністычнага грамадства.

У літаратурных аб'яднаннях

ТВОРЧЫЯ СЕРАДЫ

Магілёўскае абласное аддзельнае пінеравачкае БССР сістэматычна праводзіць літаратурныя серады пры рэдакцыі абласной газеты. У гэтых творчых серадах прымаюць удзел і пісьменнікі, якія наведваюць Магілёў. Нядаўна на чарговай літаратурнай серадае з дэкламацыяй аб задачах літаратуры ў святле гістарычных рашэнняў XII з'езда КПСС выступіў пісьменнік Павел Кавалёў.

Магілёўскі паэт Аляксандр Пысін, які з групы беларускіх пісьменнікаў нядаўна пабыў на чаліных землях Казахстана, падзяліўся ўражаннямі аб гэтай цікавай краіне, прачытаў новыя вершы, навяняныя сустрэчамі з памарыцелямі чаліны.

Затым былі абмеркаваны вершы маладога паэта Віктара Галайды.

Я. ТАРАСАУ.

З СЯБРОўСКАЯ ПРЫНЦЫПАВАСЦО

На чарговым пасяджэнні літаб'яднання пры газеце «Чырвоны зменар» абмеркаваны вершы паэта Белазарскага ўніверсітэта Хведара Чэрні.

Падробна прааналізаваў вершы маладога паэта Рыгор Барадунін. Асабліва рэда, падкрэсліў ён, тое, што Хв. Чэрні — мінутамо рабочы аўтазавода — распрацоўвае тэматыку завольскіх будняў. У шэрагу вершаў ёсць добрыя назіранныя дэталі. І ўсё ж не адчуваецца ў многіх з іх аўтарскага хвалявання і паўчы.

Г. Бураўкін адзначыў, што ў Хв. Чэрні за апошні час па-

вясілася культура верша. Аднак большасць яго твораў — пакуль што толькі асновы для вершаў. Памылка паэта ў тым, што ён «балануе» выдас часам за таварную дэталі».

Аб вершах Хв. Чэрні, якія прысвечаны жыццю завода, гаварыў Ю. Свірк. Ён зазначыў, што малады аўтар узяўшы толькі тое, што аляжыць на паверхні, што бачна кожнаму экскурсанту. Станоўчае, на думку Ю. Свірка, у вершах Хв. Чэрні тое, што напісаны яны «празраста, ясна, без выкрутасца».

У абмеркаванні першаў Хв. Чэрні прылілі Ізалд М. Малаўка, А. Сербантовіч, Г. Дамітравіч, М. Лісоўскі, П. Сушко.

П. СУШКО.

У НАГУ З ЖЫЦЦЕМ

Маладыя паэты і празаікі — удзельнікі літаратурнага аб'яднання пры паляцкай раёнай газеце «Сцяг камунізма» яшчэ кіруе Валенцін Лушка, — частыя госці налігасіна, рабочы саўгасца. Бураўнікоў Полацкага нафтапрацоўваучага наміната. Нядаўна яны пабылі ў рабочым саўгасце «Беллес» з чытаннем сваіх твораў і выступілі В. Лушка, С. Ходаронак, Ул. Архіпец, К. Сайкоўскі.

Члены літаб'яднання — паэзатычныя нарэспандэнты свайі газеты, Кожны з іх мае канкрэтнае заданне, на ішчы нарыс ці артыкул аб лепшых людзях Полаччыны, аб іх працоўных і творчых справах. Гэта дапамагае маладым аўтарам глыбей вывучаць жыццё.

І. СТАДОЛЬНІК.

У дапамогу ўніверсітэтам культуры

На экраны гарадскіх кіна-тэатраў і сельскіх клубаў рэспублікі выпускаяцца многа новых хравінальна-дакументальных і навукова-папулярных кінафільмаў па мастацтву.

Кінаарцыя «Тайна Страдальства», створаная рэжысёрам апэратарам Б. Яфімавым на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў, расказвае пра работу савецкіх скрыпнічых майстроў, у тым ліку пра Д. В. Яравога, Інструмент якога быў прысуджаны ў Італіі

на Суспелнай выстаўцы дыплом і вялікі залаты медаль. Кадруючы кінаарцыю «На манейны — юнацтва» выпуская на экраны рэспублікі кінастудыя «Масануфільма» гэты ахвільваючы расіяна пра падрыхтоўку будучых артыстаў шырока ў зрынальна-дакументальна-кінаарцыю «У дні фестывалю» знайшлі адлюстраванне падзеі, якая адыналіся з Масквы ў дні другога Міжнароднага кінафестывалю.

Р. ЗАЙЦАУ.

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

ПРАФЕСІІ, ЯКІЯ МОЖА НАБЫЦЬ КОЖНЫ. РАЗ-МОВА АБ ПРЫГОЖЫМ У НАШЫМ БЫЦЦЕ. ПРА МУ-СЫЧНА-ЛЕКЦЫЙНУЮ ПРА-ПАГАНДУ. РЭЦЭНЗІЯ НА ЗБОРНІК «БЕЛАРУСКІ ФАЛЬ-КЛОР ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ». УРЫВАК З АП-ВЕСЦІ С. АЛЕКСАНДРОВІ-ЧА. РАМАН ПРА ІГНАЦІЯ ДАМЕЙКУ. ЗЛАЧЫНЦУ ХОЙЗІНГЕРА — ДА АДКАЗ-НАСЦІ!

ПАСЛЯ З'ЕЗДА

МА Я К А М С В Я Ц І Ц Ъ У С О Д Ы

Гродзенскае абласное ўпраўленне культуры шырока абмяркоўвала план мерапрыемстваў па прапаганда рэдакцыйна і матэрыялаў XII з'езда КПСС.

Асабліва ўвага будзе аздавацца вывучэнню і распаўсюджванню перадавога вопыту ў рабоце ўстановаў культуры вобласці. З гэтай мэтай сёлета ўпраўленне культуры правяло два абласныя аздельныя-семінары не ў Гродна, а ў Галічанскай сельскай бібліятэцы Ашмянскага раёна і ў Селішчынскім клубе Гродзенскага раёна.

Цяпер рыхтуюцца абласныя аздельныя-семінары для работнікаў устаноў культуры выдатнай работы. Гэты аздельны працэўнік працэўнік у лісьце.

У дапамогу работнікам устаноў культуры вобласці будучы вышэйшымі метадычнымі дапаможнікамі — распрацоўкі і лісьцікі аб прапаганда матэрыялаў і рашэнняў XII з'езда КПСС у клубы і бібліятэках вобласці, аб агразаапрапагандае ў культурна-асветнаму, «Кнігу чытаючы у кожным доме», «Наша агітацыя», «За працу і здаровы быт», «3 песня і праца ідзе вяселья» і ішчы.

У 1962 годзе ўпраўленне культуры разам з абласным аддэлама народнай асветы і аховы здароўя правядзе аздельны «За культуру і санітарную нашай вёскі». Ва ўсіх раёнах аздельна сваты песні і г. д.

Пры ўсіх аддэлах культуры створаны саветы, а таксама саветы па камплектаванню бібліятэк і міжведамасны абласны савет па каардынацыі работы бібліятэк. У розных гарадскіх саветах удзельнічае 4,5 тысячы чалавек. Пры бібліятэках вобласці працуюць звыш дзюво тысяч кнігагоспадар і 2 626 кніжніцаў.

У снежні-студзені ва ўсіх раёнах вобласці аздельна спра-вадзіць работнікаў устаноў культуры перад насельніцтвам.

ШУКАЮЧЫ НОВАЕ

У Полацкім Доме культуры ў пасляз'ездаўскія дні адбылося некалькі цікавых вечораў.

Адзін з вечораў быў прысвечаны тэме «Камунізм і праца». Адказны сакратар гарадскога аддзельна Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў тав. Нікулін пра-даклад на тэму «Праца і камунізм» — найбольш жыццёвая патрэба чалавек. Пракурор тав. Арлоў сваё выступленне прысвечыў тэме «Іхнай зямля гарыць пад нагамі дармадэлаў».

Для ўдзельнікаў вечара былі паказаны фільмы пра Валенціну Гагарына «Да зоры» пра палёт Гагарына ў космас, а таксама фільмы, якія выкрывае дармадэлаў. У фале Дома культуры былі наладжаны выстаўкі кніг. Вечар прайшоў цікава.

Тэма ішчых вечораў — «Наша пакалецне будзе жыць пры камунізме». «Маральнае аблічча савецкага чалавек», «Мастацтва супраць рэлігіі», «Роля грамадскіх і ў барацьбе са злачыннасцю».

КЛУБ ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫ

У Магілёве створан гарадскі клуб творчай інтэлігенцыі. У праграме клуба шмат цікавых мерапрыемстваў. Рыхтуюцца тэматычныя літаратурна-музычныя вечары «Усё для чалавек, усё ў імя чалавек», «Вобраз Ул. І. Леніна ў літаратуры і мастацтве», «Мая Беларусь» і ішчы. Намычаецца таксама працэўнік грамадскіх працяў і дыспут на фільму «Віце ў дарогу», вечар-выступ на тэму «Вобраз нашча сучасніка ў мастацтве».

БЕЛАРУСКІЯ АРТЫСТЫ Ў ЧЭХАСЛАВАКІІ

Дзяржаўны ансамбль танца Беларускай ССР выступіў з канцэртамі ў Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспубліцы ў сін Мясечніка чэхаславацка-савецкай дружбы. Гастрольная паездка за граніцу была для маладога калектыву сур'ёзным выпрабаваннем, экзаменам на атэстат сталасці.

Сваё турнэ ансамбль пачаў з выступлення ў Кошыцы — буйнейшым прамысловым і культурным цэнтры Усходняй Славакіі — і закончыў у сталіцы рэспублікі Праге. Выступленні беларускіх артыстаў надолга застануцца ў памяці не толькі ўматлікіх аматараў танцавальнага мастацтва Чэхаславакіі, але і саміх танцоўраў ансамбля.

Бліскучай заяўкай на поспех быў першы канцэрт ансамбля ў Кошыцы. Потым адзін за адным паследавалі канцэрты выступленні ў гарадах Банска-Быстрыца, Браціслава, Брно, Астравы, Градзец-Кралаве, Пльзень і ішчы.

Расла папулярнасць і слава маладога і тэмпераментнага калектыва. Усюды білеты на канцэрты разбіраліся задоўга да яго прыезду. Ва ўсіх гарадах грамадская Чэхаславацкая дружба, «Беларуская калгасная», «Лянок», украінскі «Галак» і многія ішчы творы.

Высокае майстэрства беларускіх артыстаў адзначыла ў сваіх рэцэнзіях чэхаславацкая прэса. Гастролі Дзяржаўнага ансамбля прайшлі як вялікае свята беларускага танцавальнага мастацтва. Сустрэчы англійцаў з прапаўнімі Чэхаславакіі усюды выліваліся ў яркія, сардэчныя маніфестацыі вечнай і непарушай дружбы двух братніх народаў.

ЧАСОПІСЫ У СНЕЖНІ

«БЕЛАРУСЬ»

Шырока асвятляе жыццё нашай рэспублікі дванадцятый нумар часопіса. Адкрываецца ён артыкулам А. Міронава «Да крутых вяршынь». Сваімі ўражаннямі аб рабоце XII з'езда КПСС, аб велічынных планах і перспектывах нашча жыцця дэлецы дэлегаты з'езда рэдакцыі Мінскага завода аўтаматчных ліній А. Віташкевіч і народны артыст СССР Б. Платонаў.

Часопіс друкее рэпартажы М. Досіна з Віцебскага завода радыёды-талей, І. Кілаза з магілёўскага завода «Стромашчына», І. Веронінай з Мінскага аэрапорта, Н. Міхінава з бригады будаўнікоў І. К. Дуброўскага.

Пад рубрыкай «Уступачкі ў новы, 1962.» часопіс змяшчае гутаркі свайго карэспандэнта з фрээрарышчыкам Мінскага завода аўтаматчных ліній А. Фамічом, з дырэктарам завода «Гомсельмаш» І. Кацянком, заслужаным будаўніком, бригадзірам бригады камуністычнай працы С. Ярашэвічам, старшым мадэльерам Мінскай аўтовай фабрыкі імя Тэльмана В. Крамляковай і дырэктарам Віцебскага камбіната будаўнічых матэрыялаў Я. Левітам.

Змешчаны ў часопісе артыкул кандыдата філасофскіх навук В. Панкратова «Чалавек будучыні», а таксама нарыс І. Сіпакова «Такі характар» — пра свінара саўгасца «Бросці» С. А. Гуля. Народжыцца мастака І. Дэвідовіча, крытыка А. Есакова, драматурга І. Дорскага і да 70-гадз Ул. Ф. Луцэвіч.

З мастацкіх твораў часопіс друкее ўрывак з рамана Ул. Карпава «За калючым дратам», апавяданне Ю. Пялікова «Ларыс», вершы Ул. Ля-пешкіна, А. Вяльчыка, М. Хведаровіча, А. Дзержынскага, А. Русака, Ул. Верамейчыка, М. Чарнянскага, а таксама невядзлікі жарт «Тоста» А. Браўноўскага.

У рэдакцыю «Новае кінігі» змешчаны рэцэнзіі Ул. Бойкі на кінігу Р. Собелінай «Іду ў жыццё», А. Семановіча на кінігу М. Ракітнага «Пад адым лёсам», І. Кудраўцава на зборнік вершаў Р. Барадуніна «Ручеіц крававіца», налівацца і артыкул Л. Салаўя аб пэтычых зборніках «Узлітна паласа» Ул. Паўлава, «Задумненныя пералескі» А. Лойке і «Стоі не вахце, сэрца» Хв. Жыцкі.

50 ГОД БІБЛІЯТЭЦЫ

14 снежня 1961 года споўнілася 50 год работы раёнай бібліятэкі імя Л. М. Талстога горада Мінска. У бібліятэцы налічваецца дзсяткі тысяч кніг. Тут часта арганізоўваюцца сустрэчы з пісьменнікамі, рэгулярна праводзіцца канферэнцыі чытачоў, лекцыі і даклады.

На здымку — токар Мінскага радыёзавода Георгій Каламішаў і студэнтка Тамара Пала-бед падбіраюць кнігі.

Фота В. Лупелькі (БЕЛТА).

ГЭТАЯ СПРАВА

Музыка трывала ўваходзіць у быт савецкага чалавека. Жаданне авалодаць музычнымі ведамі, пазнаёміцца з выдатнымі творамі класікаў і савецкіх кампазітараў становіцца жыццёвай патрэбай народа. Таму зусім заканамерна, што ў нашай рэспубліцы з кожным годам павялічваецца колькасць музычных лектараў і ўніверсітэцкай культуры, якія заклікаюць весті спрод працоўных шырокуму музычна-адукацыйную работу. Восі чаму Беларускай філармоніі, якая павінна праз гэтыя лектары і ўніверсітэцкіх мастацкага выхавання займацца музычнай прапагандай, стварыла спецыяльны аддзел — канцэртна-лекцыйнае бюро. Яго супрацоўнікі абавязаны ажыццяўляць падрыхтоўку і правядзенне музычных і літаратурных лекцый-канцэртаў на самай разнастайнай тэмы.

Аднак трэба сказаць, што справа музычна-асветнай прапаганды ў рэспубліцы (мы будзем гаварыць толькі пра музычны лекцыі) ад гэтай мала палешылася, бо стварэнне самастойнага аддзела пры рэспубліканскай канцэртнай установе, на якой была ўскладзена ўся работа па музычнай прапагандзе, не было падмавана адпаведнай дапамогай. 600 лекцый-канцэртаў у год калектыву аддзела павінен ажыццяўляць пры наўняшнім аднаго шатнага лектара-музыказнаўцы і з неўмакнутым штатам салістаў і музычных інструменталістаў і такіх найбольш патрэбных галася, як каларатурнае сапрапа і бася.

НЕ ЦЕРПІЦЬ ХАЛОДНЫХ РУК

Нам здаецца, было б правільна, калі б музычныя навуковыя ўстановы рэспублікі і ў першую чаргу Беларускай кансерваторыі, рыхтуючы маладых спецыялістаў, значную ўвагу аддалі выхаванню лекцыйна-адукацыйнаму. Музыказнаўца, які чытае лекцыю перад вялікай аўдыторыяй слухачоў (нават пры яго высокай кваліфікацыі), павінен шчыра валодаць і пэўнай артыстычнасцю. Восі чаму вызначылі профілю спецыялізацыі студэнтаў тэатрычнага факультэта кансерваторыі набывае асабліва важнае значэнне, і чым хутчэй наша філармонія атрымае ад кансерваторыі новыя кадры маладых лектараў-музыказнаўцаў, тым будзе лепш для агульнай справы. Пакуль жа ёсць толькі адзін штатны лектар Л. Аўрэбах, і аднаму яму немагчыма адолець велізарную праграму работы.

На многіх сцэнічных плошчах, асабліва ў час летніх выездаў філармонічных брыгад у раёныя цэнтры рэспублікі, практыкуецца правядзенне запар па даве лекцыі для адной і той жа аўдыторыі, хоць ад гэтай слухачам няма ніякай карысці. Затое філармонія запісвае ў свой «каштэў» дзве «палачкі» аб правядзенні мерапрыемстваў, і колькасць слухачоў, ахопленых гэтымі мерапрыемствамі, невядома з якой прычыны раптам узрасце. Уваля, Возьмем, напрыклад, сёлётыя лекцыі-канцэрты, якія адбыліся ў Доме культуры Баранішчэга дэпа. Для чыгуначнікаў тут былі прычытана лекцыя на тэму «Што такое опера?» А пасля дзесяцімінутнага перапынку тым жа слухачам яшчэ дзве гадзіны

расказвалі аб шляхах развіцця савецкай масавай песні. Што засталася ў галовах прысутных — не цяжка сабе ўявіць.

А якое дацненне да музычна-прапагандыскай дзейнасці філармоніі маюць дзесяцімінутныя гутаркі, якія наладжвае Мінская гарадская нотна-музычная бібліятэка перад сеансамі ў сталічных кінатэатрах? А і яны ж чамусьці прыпісваюцца да плана філарманічнага лектара.

на бібліятэцы. Хіба гэта нармальна, што бібліятэка аднаго з лепшых аркестраў краіны не мае ў сваім фондзе ўсіх партытур сімфоній Бетховена і Чайкоўскага, не кажучы ўжо пра акамаменты найбольш папулярных канцэртаў і оперных урочкаў? Хочацца зрабіць папярку ў адрас Музычнага фонду БССР, які неахайна ставіцца да партытур нашых беларускіх кампазітараў. Многія музычныя партытуры знаходзяцца тут у такім стане, што па іх наўрад ці можна зладзіцьца аб першапачатковай аўтарскай задуме — да таго яны бываюць дрэнна «адрэдагаваныя».

РАЗМОВА КАЛЯ ПАЛОТНАЎ

Не так часта творы абласных мастакоў паказваюцца ў сталіцы нашай рэспублікі. Таму зразумела тая цікавасць, з якой сустраля грамадзескі Мінска выстаўку брэсцкіх мастакоў. Экспанавалася каля 150 твораў выяўленчага мастацтва. Мастакі П. Даніліца, І. Фяціца, А. Рудчык, В. Старчак, В. Сабалеўскі, В. Шыкіна, Э. Кур'ко, Н. Чурбана, І. Ламакін і інш. у сваіх палатнах адлюстравалі малючымі вобразамі Брэста, індустрыяльныя пейзажы, напісаныя

В. Чарнышоў, ПРАТАПІНЫ.

РАЗМОВА КАЛЯ ПАЛОТНАЎ

Не так часта творы абласных мастакоў паказваюцца ў сталіцы нашай рэспублікі. Таму зразумела тая цікавасць, з якой сустраля грамадзескі Мінска выстаўку брэсцкіх мастакоў. Экспанавалася каля 150 твораў выяўленчага мастацтва. Мастакі П. Даніліца, І. Фяціца, А. Рудчык, В. Старчак, В. Сабалеўскі, В. Шыкіна, Э. Кур'ко, Н. Чурбана, І. Ламакін і інш. у сваіх палатнах адлюстравалі малючымі вобразамі Брэста, індустрыяльныя пейзажы, напісаныя

партрты працоўнікоў прадпрыемстваў і калгасаў. Днямі адбылося амержванне выстаўкі. Гэта была шырока размова са сваймі калегамі непасрэдна каля мастацкіх палотнаў. Такая форма абмену думкамі ў нашым Саюзе мастакоў яшчэ новая, і яна прынясе карысць.

Старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР П. Нікіфаруў у сваім выступленні завіў:

Мастак А. Шыбінь зрабіў кароткі агляд работ. Ён парабраўна спыніў на становах якасцяў і недахопах твораў беларускіх жывапісцаў, адзначыў рост асобных мастакоў.

Многіх недахопаў, пра якія тут гаварылася, можна было б унікнуць, калі б калектывы сталічных мастакоў, дае сканцэнтраваны лепшы сілы, звяртаў увагу на працу перыферычных мастакоў. На жаль, абсалютнасць нашых мастацкіх калектываў яшчэ існуе і да гэтага часу.

П. Нікіфаруў заклікаў мінскіх мастакоў умяоўваць сувязі творчых калектываў, дапамагаць сваім калегам з перыферыі кансультацыямі, асабістымі парадамі. Гэта ў значнай меры будзе спрыяць развіццю беларускага выяўленчага мастацтва. Мастак П. Даніліца сказаў, што калектыву брэсцкіх мастакоў у сваёй аснове юдзіны і мае вялікія патэнцыялы магчымасці. Але пэўныя працы гэтых калектываў у значнай меры перашкоджаюць тым дзрэнныя ўмовы, у якіх працуюць брэсцкія мастакі. Ён заклікаў праўленне Саюза мастакоў і Міністэрства культуры БССР дэлегаваць калектыву брэсцкіх мастакоў не толькі ў наладжванні працы і вучобы, але і ў арганізацыі творчай базы — памешчання для майстэрняў.

Сустрача мінскіх і брэсцкіх мастакоў прайшла ў творчай атмасферы. Яна прынесла карысць і адным і другім. Трэба спадзявацца, што Саюз мастакоў зробіць сістэмай такія справядлівыя перыферычныя майстэрні. Штогод у Мінск прыязджаюць на гастролях абласныя тэатры, народныя тэатры, самадзейныя калектывы, а мастакі абласцей чамусьці былі пазбаўлены магчымасці паказваць у сталіцы свае выстаўкі. А такія выстаўкі сур'ёзна ўзнімаюць адзін аднаго і сапраўды мастакоў і мастацкага інстытута С. Геруцка, сведчаць пра тое, што ў Брэсце неабходна стварыць мастацкую студыю, дзе б мастакі маглі палішыць сваё прафесійнальнае адукацыю.

Л. ДРОБАУ.

У БЫТ — ТОЛЬКІ

Мастацкае афармленне нашых гарадоў павіна адледаваць са самым высокім патрабаваннем. Знешняе аблічча сучаснага горада, яго прыгажосць знаходзяцца ў непасрэднай залежнасці ад добраўпарадкавання, архітэктуры малых форм, аздаблення і дэкаратывага ўпрыгожвання. Відавочна, што новы быт чалавека — будаўніцка камунізма — залежыць у многім ад архітэктуры і мастацтва, якія павінны больш даць аб выхаванні эстэтычных густоў.

Трэба адзначыць, што за апошні час многае зроблена Беларускай мастацкай і архітэктурнай камісіяй, Віцебску, Смольску, Мінску, Баранавічы. У Баранавічы пачалі з'яўляцца прыгожыя кіёскі і рэкламныя стэнды. У афармленні гандлёвых вітрын з'явіліся элементы дэкаратывага характару. Святочнае афармленне плошчаў і вуліц горадаў узбагацілася новымі формамі. Паступова знікаюць старомодныя гандлёвыя латкі. На іх месцы з'явіліся новыя кіёскі, зробленыя са шкла, афарбаваныя ў колеры, якія вабяць вока.

паперка памерам меншая, чым лісток з бланкота. На ёй на дзіва

неахайны малюнак — вуліца, аўтобус і хлопчык, які лязыць на праезджэй частцы дарогі. Пад малюнкам подпіс заклікае дзяцей не катвацца на каньках і лыжах у недазволеных месцах. Гэты так

І. Фяціцаў, БУДАЎНІЦА.

ПРЫГОЖАЕ

кі навукова-даследчага інстытута будаўнічых матэрыялаў Міністэрства будаўніцтва БССР.

Узровень гарадскога афармлення, што ў гарадах і гарадскіх пасёлках рэспублікі яшчэ шмат неадпавядае сучаснаму стану і інш. Інтэр'еры многіх магазінаў і грамадскіх будынкаў не вабяць вока.

Старшыня Саюза мастакоў П. Нікіфаруў, галоўны мастак горада І. Мядзведзь, мастак М. Савіцкі лічаць, што неабходна стварыць мастацкі савет, які б кантраляваў афармленне горада, сачыў за выкананнем прадукцыі майстэрняў Мастацкага фонду, праглядаў макеты новай мэблі, даваў парады гандлёвым работнікам у афармленні вітрын і г. д.

«ПОЛЫМЯ»

Вершам Сяргея Грахоўскага «Як добра з партыяй ісці!» адкрываецца апошні ў гэтым годзе нумар часопіса «Полымя». Надрукаваны таксама вершы Антона Бявічэ, Алеся Званова, Піліпа Пестрака, Кастуся Кірчані, Міколы Хведаровіча, Рыгора Барадудзіна, Байкі Эдуарда Валасевіча.

Праза прадставлена ў нумары нізкай маленькіх апавяданняў Вісарыяна Гарбука, заканчэннем рамана-хронікі «Засценка Малінука» Армазда Чарнышэвіча і апавяданнем-гумарэскай Анастасіі Дзялендзіка «Мары ўрава».

Пад агульным загалоўкам «Сэптэмбэр» ў гэтым нумары «Полымя» часопіс публікуе ў перакладзе Ніла Гілевіча падборку вершаў беларускіх паэтаў — Х. Радзюскага, Э. Баграны, Дз. Панцялева, Н. Фурнадзьева, А. Герва, Б. Вазьмалева, Дз. Методзіева, П. Мацея, Р. Раліна, Н. Зідарава, В. Ракоўскага, І. Давыдава, Л. Леўчана і Н. Інджана.

У раздзеле крытыкі — артыкул Я. Гердовіча «На малым полі апавядання».

70-годдзе з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта і крытыка Максіма Багдановіча часопіс адзначае выступленнямі М. Рыльскага, Н. Гілевіча і Б. Бур'яна.

Успаміны пра першы беларускі прафесійналы тэатр і яго заснавальніка Ігната Буйніцкага дэлеціцца з чытачамі часопіса Тодар Кулеша.

Пад рубрыкай «Бібліяграфія» — рэцэнзіі Н. Кісіля на зборнік вершаў Р. Барадудзіна «Руны, красавіца, налівацца»; В. Чалмаева на рамана А. Адамовіча «Вайна пад страхамі»; К. Цвіркі на зборнік Н. Гілевіча «Неспакой».

«МАЛАДОСЦЬ»

Нумар адкрываецца артыкулам сакратара ЦК ЛКСМ Беларусі Генэды Жабіцкага «Партыя, тэма прысягае юнацтва», у якім на прыкладзе з жыцця рэспублікі паказана неадвольнае жаданне нашай моладзі зрабіць усё, каб наблізіць светлую будучыню чалавецтва — камунізм.

ГЕНЕРАЛ АД КРЫВАВЫХ СПРАУ

Тэтай вясенню мне давалося пабываць у Керчанскім каменалом-нях. Група экскурсантаў спуска-лася ў змрочнае падземле. Воб-мацкам, трымаючыся адзін за аднаго, мы ішлі па лабірынтах, з дапытліва экскурсантаў раз-глядваючы таямнічыя знакі і тит-ры, што былі выразаны на камен-ных сценах падземля. Мы не ведалі, што яны значаць. На-рэшце, калі ў змрочную глыбіню пачоры ўварваліся, ледзь не аслеп-шы нас, сноп сонечнага святла, лектар-экскурсавод падаў знак спынення. Ён пачаў расказваць пра трагедыю падобна да якой наўрад ці ведаў калі свец. Па-вольна словы, якія вымаўляліся з некім дзівосным надыхваннем, былі ў нашы вушы, узрушылі ко-жна з нас да глыбіні душы. Між-вольні спаўскалі ад гневу кулак, а ў жанчын набраглі на вочы і бля-шчалі ў пабарочку, як пацвер-дзілі.

— Вось праз гэтак самае «ак-но», праз якое ў пачоры ледзя-ва святло, у пачатку 1944 года фа-шысты пускілі газ, каб патры-чыць нашых людзей. Гітлераўскія ваіны ніяк не маглі ўзяць нашых ваінаў, якія занялі пазіцыі ў ка-меналоміях. Ні голад, ні холад—нішто не магло паставіць на ка-лені абаронцаў роднай зямлі. Не-калькі тысяч салдат, афіцэраў, жанчын, старых і малых, якія ха-валіся тут ад фашысцкай навалы, знайшлі свае смерць у гэтых каменных сценах.

Лектар доўга расказаў нам пра тое, як харочыя рэчывы толькі адным чукрам, якога было наза-пашана тут у каменаломіях, ваіны мучылі трымаўшы да тых пор, пакуль у пачоры не быў пу-шчаны газ. Усёй аперацыяй на-вішчэна людзей у каменаломі-ях кіраваў генерал-палкоўнік Енеке. Лектар расказаў і пра тое, як уварваліся гэтак «акно», я-каго мы сталі. Гітлераўцы, колькі ні намагаліся, не маглі прабіцца ў каменаломіі праз зы-чэйныя ходы. Кожны раз яны на-тыкаліся на шквал агню. Генера-л Енеке загадаў бамбавіць камен-аломіі з паветра. Але колькі гітлераўскія лётчыкі ні скідалі

бомбаў, не далі рады. Генера-л-кат загадаў выкапаць яму, за-кладзіць некалькі тон узрыўчаткі і ўзараваць. Выбух быў незвычай-на па сіле. У выніку яго было прабіта гэтае «акно». Праз яго гітлераўцы пускілі ў каменаломі-ю газ ацэтылен, які выклікаў выбухі ў падземлі. Гэтак скончылася трагедыя Керчанскіх каменалом-ных, пасля якой з тысяч людзей, што былі там, уцалелі толькі адзінкі. Генерал-кат задалося пра-цаваць рукамі, бышам ён зрабіў ваюнаў, гітлераўцы значыцца справу. Можна, на яго парадкам мушэры з'явіўся лішні жалезны крыж за асабліва заслугі, перад-фармаў? Але Енеке нядаўна да-лялася красавіца тым крыжам. Неўзабаве генерал падняў руку перад нашымі вачыма і пані-ж тую кару, якая па праву нале-жыць крываваму кату.

Мы слухалі экскурсавода з за-тоным дыханнем, стараючыся не прапусціць ніводнага слова. Пад уражаннем жэсткіх карцінаў, якіх ён намаляваў нам у камен-аломіях, неак спава романтична-на пеліна з таго, што мы бачылі на берэзе Керчанскага праліва, знік арэд экзотыкі са старажыт-нага кургана-могілішча, які мы толькі што наведалі. Я заўважыў, што чалавечая памяць чамусьці больш ярка адлюстроўвае трагі-чнае, бо я яшчэ доўга, пакуль не вярнуўся ў родны Мінск, насьці ў сэрцы трагедыю Керчанскіх ка-меналоміюў.

І от зачорна, разгорушыў га-зе-ту, я прачытаў «Наведанне Надзвычайнай дзяржаўнай камі-сіі па выбудненні і расследаванні злачынстваў нацысцка-фашысцка-га захопнікаў». Аказалася, генера-л Енеке не выдаў тады свайго высокапастаўленага патрона Адольфа Хойнінгера. Ён змоўчаў пра тое, што трынуў газам нашых людзей па загаду вышэйшага «ка-та ў белай манішчы», які цяпер прыгэроў па дэплым крылом НАТО.

Народны гнеў нечырпны. На-родная памяць незабываючая, калі справа ідзе пра такія трагедыі, якія планавалі і бласлаўлялі гі-

тлераўскі кат Адольф Хойнінгер. Гэта ж яму, Хойнінгеру, які быў тады начальнікам апэратыўнага ўпраўлення гітлераўскага геншта-ба, у жніўні 1942 года дакладваў камандуючы групы войск «Цэнтр» пра тое, што партызаны разграмі-лі фашысцкі гарнізон чыгунач-най станцыі Слаўнае на Віцеб-шчыне, Хойнінгер адразу ж рас-парадзіўся прымяняць самую лю-тыя меры. У Слаўным было ўзя-та 100 заложнікаў. 30 жніўня камандаванне запытала ў Хойнін-гера санкцыю на расстрэл ні ў чым не вінаватых людзей. Высо-капастаўлены кат і на момант не загаласіў. З імянішч адказаў: «Кіраваўшы тэлеграфаван-нем, каз: «З наметамым мерапрыст-вам аглодзі. Аб вінаватых дала-жыць».

Вачыце, які пунктуальны і па-трабавальны кат! Не толькі да-роўліў расстраляць дзв'яцца і па-трабававу далажыць, каб барані-божа, не пакінуць ніводнага з няшчасных жывым.

Трагедыя на станцыі Слаўнае, як і Керчанская, як і сотні іншых, што адбыліся ў часе фашысцкай акупацыі на нашай зямлі, не за-будзецца ніколі. Народная памяць на каротка, кат забывае тое, што так глыбока раніла сэрцы людзей, што як кроваточына яна, ба-ліць нам усім яшчэ і сёння. Няхай ні спадзіжыцца Хойнінгеру на тое, што мы забудзем яго крывавае справу на нашай зямлі. На стан-цыі Слаўнае яшчэ жывуць людзі, якія на свае вочы бачылі, як фа-шысты расстрэльвалі і землякоў.

У ахвяр фашызму засталіся блі-зкія і родныя, на сэрцах якіх яшчэ і сёння не зарубаваліся раны. Хіба чалавечта забывае, з якім чынізмам Адольф Хойнінгер рас-праваў іх планы апэрацыі пад мурагеліста экзатычнымі назвамі: «Марскі леб», «Аціла», «Танен-бак», «Марыта», «Барбароса», якімі прадуряджвалася значныя цэлыя краіны і народы? Наўрад ці забудуць і англічане тое, што рыхтаваў ім Хойнінгер, які пісаў у інструкцыі «Кожны безбраважны ўчынак, кожная форма сабатажу, усялякая праціжжэнне германскім узброеным сілам, актыўнае ці па-сіўнае, будзе карашча самым

жорсткім чынам... асобы, якія ўчыні-лі падобныя акты, будуць без літасці карацца смерцю».

Расстрэлы, шыбеніцы. Смерць, смерць і смерць! Вось што неслі тады начальнікам апэратыўнага ўпраўлення гітлераўскага геншта-ба, у жніўні 1942 года дакладваў камандуючы групы войск «Цэнтр» пра тое, што партызаны разграмі-лі фашысцкі гарнізон чыгунач-най станцыі Слаўнае на Віцеб-шчыне, Хойнінгер адразу ж рас-парадзіўся прымяняць самую лю-тыя меры. У Слаўным было ўзя-та 100 заложнікаў. 30 жніўня камандаванне запытала ў Хойнін-гера санкцыю на расстрэл ні ў чым не вінаватых людзей. Высо-капастаўлены кат і на момант не загаласіў. З імянішч адказаў: «Кіраваўшы тэлеграфаван-нем, каз: «З наметамым мерапрыст-вам аглодзі. Аб вінаватых дала-жыць».

Вачыце, які пунктуальны і па-трабавальны кат! Не толькі да-роўліў расстраляць дзв'яцца і па-трабававу далажыць, каб барані-божа, не пакінуць ніводнага з няшчасных жывым.

Трагедыя на станцыі Слаўнае, як і Керчанская, як і сотні іншых, што адбыліся ў часе фашысцкай акупацыі на нашай зямлі, не за-будзецца ніколі. Народная памяць на каротка, кат забывае тое, што так глыбока раніла сэрцы людзей, што як кроваточына яна, ба-ліць нам усім яшчэ і сёння. Няхай ні спадзіжыцца Хойнінгеру на тое, што мы забудзем яго крывавае справу на нашай зямлі. На стан-цыі Слаўнае яшчэ жывуць людзі, якія на свае вочы бачылі, як фа-шысты расстрэльвалі і землякоў.

У ахвяр фашызму засталіся блі-зкія і родныя, на сэрцах якіх яшчэ і сёння не зарубаваліся раны. Хіба чалавечта забывае, з якім чынізмам Адольф Хойнінгер рас-праваў іх планы апэрацыі пад мурагеліста экзатычнымі назвамі: «Марскі леб», «Аціла», «Танен-бак», «Марыта», «Барбароса», якімі прадуряджвалася значныя цэлыя краіны і народы? Наўрад ці забудуць і англічане тое, што рыхтаваў ім Хойнінгер, які пісаў у інструкцыі «Кожны безбраважны ўчынак, кожная форма сабатажу, усялякая праціжжэнне германскім узброеным сілам, актыўнае ці па-сіўнае, будзе карашча самым

3 людзьмі і для людзей

Аднаго разу я разгаварылася з дзв'юццамі, якія ехалі паступаць у бібліятэчны тэхнікум. Калі я за-пытала, чаму яны выбралі спе-цыяльнасць прапагандыста літэра-туры, дзв'юццамі шыра прызна-ліся:

— Гэта ж самая лёгкая работа; узяў кнігу і выдзі я чытачу. Скажу праўду, келі і я бралася ўпершыню за гэту працу, не ду-мала, што яна такая складаная. Цяпер кожны ведае, што бі-бліятэка на вёсцы — гэта цэнтр праяжджэння ўсіх культурных ме-рапрыемстваў. Тут і прапаганда кнігі, і літаратурныя вечары, і аб-меркаванне новых твораў...

Наша сельская бібліятэка аб-слугоўвае 17 вёсак. Яна мае больш паўтары тысячы чытачоў. Вядома, што задовольніць пошты літэратуры такою колькасцю чы-тачоў не пад сілу самаму вопыт-наму бібліятэкару.

На дапамогу прыйшоў актыў-настаўнік Талькушань сярэдняй школы, работнік медыцынскага ўчастка, сельскае саўгаса, уч-нік, пенсіянэр. Прый і дапамог у нас працуючы 9 бібліятэч-перасо-вак. Адною з іх загадвае камса-молька — калгасніца Ганна Гу-точка. Яна выдае кнігі 125 чы-тачам. Яе бацька, Аляксандр Гу-точка, вельмі любіць літэратуру і дапамагае дачцы наладжваць літэратурныя чытанні. У хаце Гутчоскіх ёсць нават спецыяль-нае пакой-бібліятэка. Сюды часта збі-раюцца калгаснікі пагуляць у ша-шкі, шахматы, дзедацца аб на-вінах. Хата гасцінчыя і сумленныя людзей пераварылася ў свое-асаблівы клуб. Кнігі ляжаць на па-ліцах у пэўным парадку. А калі гаспадароў няма дома, калгасні-кі самі бяруць кнігі і ставяць на пел-ліны і фармачыны, самі запэўні-ваюць і фармулар, і за ўвесь час работы гэтай перасоўкі не пра-паў ні адной кнігі.

З вольнаю любобю да справы адносіцца і Галіна Шкел. У яе 75 чытачоў—жыхоры вёскі Дзям'я-нушка. Дзв'юццамі скончыла сяр-днюю школу і завочна вучыцца ў бібліятэчным тэхнікуме.

Добра працуючы перасоўкі кнігі, якімі кіруюць Марыя Ка-чура, Рыма Волахава і інш.

Гэдоў сем назад калгаснік з вёскі Вяселова Антон Аляхавіч паказваў мне, як треба прапаган-даваць кнігу. Прачытаўшы сам твор, ён выбірае цікавыя мясціны з яго і прапануе каму-небудзь прачытаць іх. Чалавек прачытае і зацікавіцца, а што ж дэлей. Потым прыходзіць такі чытач да мяне і прасіць: «Дайце мне кнігу, якую чытаў Антон Аляхавіч!». Так А. Аляхавіч дапамог стаць чы-тачамі бібліятэкі амаль усім ста-рэйшым жыхарам вёскі. Ён сам прачытаў багата кніг, асабліва па сельскай гаспадарцы.

У той час мы праводзілі кан-ферэнцыю чытачоў на тэму «Сям'я і шлюб» па літаратурных творах, прыводзілі прыклады з жыццява жыхарам. На гэтым ве-чары крытыкавалі і некаторых калгаснікуў, якія напярваля пе-вадзілі сябе ў сям'і. Хадзі спачат-ку тыя, пра каго гаварылася, вельмі пакрыўдзіліся, але пачалі выпраўляць свае памылкі.

Міхал Міхайлавіч Кавальчук часта веў антырэлігійныя «бталі» з веруючымі. Але не халапа ў яго атаістычныя ведаў. Ён пера-пісваў іх у вёсцы.

— Я ў бога не веру і спрачаю-ся са сваімі аднавіскаўцамі, якія яшчэ хадзіць у царкву. Але ніяк не магу ім даказаць, што рэлі-гія — гэта падман, а бог — вы-думка.

Мы падабралі яму антырэлі-гійную літэратуру. М. Кавальчук прачытаў амаль 200 кніг на атаі-стычную тэму, прабаві шмат гу-тарак з веруючымі.

Цяпер я з веруючымі спра-чаюся не адзін. Мне дапамог-ляць у гэтым добры, разумны кніг, — гаворыць Міхал Міхай-лавіч.

Калгаснікі вельмі цікавіцца жыццём вядомых грамадскіх дзеячоў, пісьменнікаў, кампазіта-раў, вучоных. З вольнаю цікава-сцю калгаснікі праслухалі лекцыю

настаўніка М. Кушля пра воль-ка сына рускага народа Міхаіла Васілевіча Ланосова.

Вялікую работу праводзіць са-род юных чытачоў настаўніца-пенсіянэра Вера Магвотына Бу-зук. Яна чытае ім казкі, падбірае цікавыя апавяданні, кнігі, у якіх расказваецца аб гераізме сваё-кіх людзей, і самонадданаю любі-да Рэдзімы. Настаўніца вучыць дзецей правільна чытаць і разу-мець кнігу.

Урачы Тацяна Аляксандраўна Ждановіч і Марыя Феліксавна Доунар часта выступаюць з лек-цыямі на медыцынскія тэмы.

Бібліятэка нямаля дапамагае і калгасу. Нядаўна яна арганізава-ла канферэнцыю чытачоў на тэму: «За іспыт і салют зімоўку жы-цця». На канферэнцыі з дэкла-равалі выступілі старшыня калгас-та Шамок, застатнік т. Стараво-тава і арганом т. Зіневіч.

Мы пачалі рыхтаваць канфер-энцыю на тэму: «Каго мы возьмем у камунізм?»

Тяка тэма мы цесна звязалі з рашэннямі XXII з'езда КПСР. Загадаў запрашаем ждаючых выступіць на канферэнцыі. У пра-пагандзе велічын Праграмы па-будовы камуністычнага грамад-ства нам дапамагае партыйная арганізацыя.

Мы трымаем цесную сувязь з перадавічымі калгасніцкім вытвор-чосці. Лепшая свінорка раёна Соф'я Верніковская — наш актыў-ны чытач, прапагандаст кнігі.

Вядома, што ўсёго, што робіць наша бібліятэка, не расказаць, але ўсё тое, што робіцца і што на-мячаецца зрабіць, вельмі патрэ-ба людзям. Кнігі ж даюць ведаў чалавеку, акрыяюцца яго ў воль-нік паходзе да камунізма.

Т. КАНДРАЦЬВЕВА, загадчыца Талькушань сельс-кай бібліятэкі Пухавіцкага раёна.

РАМАН ПРА НАШАГА ЗЕМЛЯКА

Незвычайная, рамантычная бі-яграфія ў гэтай чалавек, які на-радзіўся ў самым пачатку міну-лага стагоддзя ў маленькай белару-скай вёсцы Навалеўка, была Ганна Марыя Дамейка. Ігнаціў Дамейка быў членам тайных таварыстваў філатэматы і філа-ратэу ў Віленскім універсі-тэце, уздольнікам польска-га паўстання 1830 года, палітыч-ным эмігрантам. Затым лёс за-кінуў яго аж на заходняе паўшар'е. У далейшій паўнаамерыканскай краіне Чылі ён знайшоў свае пры-тулак і кавалек хлеба. Чалавек усёабкавай адукцыі, хімік і геолог, металург і агрограф, літ-віст і зоолаг—ён мігаве зрабіў для навуковага і тэхнічнага пра-грэсу ў гэтай маладой рэспублі-цы, якая толькі ў 1818 годзе ад-валяла сваю незалежнасць. Узвучыны чыліцам назвалі яго імям горад і горны ланцуг, марскі порт і мінерал. Калі знаёміцца з жыццём і дзейнасцю Ігнаціў Да-мейкі, міжвольна здзіўляешся, як гэта пісьменнік толькі часу аб-ходзіць увагай такую каларыт-ную фігуру! І толькі ў самы апош-ні час асобай выдатнага вучо-нага і падрожніка зацікавіўся польскі раманіст Ян Бжоза. Сябра ў на-тавіцкім выдавецтве «Сленіц» вы-шла яго кніга «Ігнаціў Дамейка». Яна настолькі цікавая для белару-скага чытача, што негды ўтры-маць ад спакусы пераклазаць яе змест хача б у самых агульных словах.

Раман пачынаецца апісаннем імяні Адама Мішкевіча, які ўра-чыста адзначыў віленскай мо-ладдзю ў 1820 годзе. На вечары прысутнічалі таксама Ігнаціў Да-мейка і Ян Чачот. Апошняга Ян Бжоза называе «беларускім па-там», які естараў вершы на сваёй роднай мове, выступаву іх пры гуках беларускае ліры. Ка-рыстаючыся архіўнымі і мемуар-нымі матэрыяламі, аўтар устанаві-лава, што моладзь на гэтым ве-чары праслухала доклад Дамейкі, спявала беларускія, літоўскія і польскія песні. А Ян Чачот склаў у гонар імянішча верш.

Многія старонкі біяграфічнага рамана Яна Бжозы прысвечаны сарадчын дзюбю, якая звязала Ігнаціў Дамейку з Адамам Мішке-вічам. Вялікі пошты пазт прыз-даў разам з Занам і Чачотам у Навалеўку на павялічане. Невядо-мі домік Дамейкаў над ціхай рэчкай Ушой Мішкевіч затым абсмерціў у сваёй пазе «Ігнаціў Тадзуш». Аўтар запэвае, што Чачот у час гэта-тай пазэды гаварыў з сябрамі на беларускай мове, спяваў ім белару-скай народнай песні. А пасля песень пачыналіся размовы аб становішчы народа, радзімы.

Аднак неўзабаве сустрачы ся-броў-аднадушаму пераналіны. Мішкевіч, Зан і Чачот былі арыш-таваны за ўдзел у тайных сту-дэнцкіх таварыствах Ігнаціў Да-мейка, які к тым часу атрымаў званне магістра прыродазнаў-ных навук, таксама трапіў у турму. Праз некія час яго выпусцілі на волю пад строга паліцэйскі на-гляд.

У 1830—31 гг. Дамейка прымаў удзел у польскім паўстанні. Пад камандаваннем генерала Хлапоўс-кага ён змагаўся з царскімі во-йскамі на тэрыторыі Літва. Пасля паражэння паўстанцы патрыце пагражала ссылка ў Сібір, і таму ён эміграваў за граніцу. У Праз-дэне наш зямляк наш сустрэўся з Мішкевічам. Сябры наладзілі су-спільную паездку ў Саксонскія го-ры, з потым разам адправіліся ў Францыю.

У Парыжы Дамейка зацікавіўся ў Горны школу, каб вучыцца там геалогіі. А вечарамі ён памагаў Мішкевічу перапісваць начыста яго геніяльнага «Ігнаціў Тадзуш». За гэты пазт падарываў яму той экзэмпляр пазы, які першым вышліў з-пад друкарскага станка. Па рэкамендацыі Мішкевіча Да-мейка быў запрошан у Чылі ў якасці прафесара хіміі і металур-гіі. Малады вучоны быў жаду-паці французскую зямлю: больш-чача на практыцы ў Эльзасе, ён блізка знаёміўся са змрочнай капіталістычнай рэалісцыю. У ліпені года Мішкевіча ад кастры-чніка 1837 года І. Дамейка пісаў, што хоча выехаць з Францыі, бо майстэрства экс-плуатацыі або высмоктвання людзей тут даведзена да велі-зарных памеруў...

9 лютага 1838 года Дамейка адліў у Амерыку на англій-скім караблі «Снейп». Аднастай-нае марское падарожжа змя-нілася коннай вандравочай праз аргенцінскія стэпы, ня-лёгкай пераправай праз хрыб-ты Андаў. Чылішчы вельмі га-сцінна сустраў маладога вучо-нага. Першыя лекцыі ў Кайма-ка прайшлі з выключным по-спехам. А вярнуў пазней Да-мейка адправіўся ў паездку па мала даследаванай таямнічай краіне. На меліх рудніках яго абуралі бесчалавечныя ад-носіны да рабочых, якія праца-валі за мізэрную плату без венціацыі, без медыцынскай дапамогі. Вучоны неадразу-ва пратэставаў супраць такой эксплуатацыі. Багатая ура-жаннямі была і паездка да араўканыскіх індэянаў. Сарод іх Дамейка веў этнаграфічныя

назіранні, рабіў запісы фаль-клору. Затым сабраны ма-тэрыялы быў выкарыстаны ў кнізе «Араўкарія», якая ў 1839 годзе выйшла на іспанскай мове ў Ка-кімба, а затым была перакладзена на італьянскую. Выдадзена ў 1860 г. у Вільні. «Араўкарія» на доўгі час стала настольнай кнігай на тэрыторыі ўсёй Беларусі. Няма сумнення, што і цяпер перавыда-не гэтай твора было б сустра-та цікава.

Вярнуўшыся ў Каймба з паезд-кі да індэянаў, Дамейка піша для студэнтаў ладручнік па міне-ралогіі. Неўзабаве з Сант-Яга-вучоным прайшоў запрашэнне чы-таць лекцыі ў сталічным універсі-тэце. Хадзі тэрмін дагавору скон-чыўся ў 1843 годзе, Дамейка за-стаўся на далейш чужой зямлі. Па прапанове ўрада ён правёў ў Чылі школьную рэформу, прыняў удзел у адкрыцці багатых залежкаў ме-дзі і серабра. Асабліваю ўвагу вучоны звярнуў на мясцовую са-лотру. Яго працы аб гэтым угне-ненні зацікавілі земляробу літа-рскую ўсяго свету. З таго часу чыліскага салетра стала карыс-тацца велізарным попытам. З-за не залежка ў 1881 г. нават узнікла вайна паміж Чылі і Перу. Цікава-тая дэталі, якая сведчыць аб высокім гуманізме Дамейкі. У 1884 г. чылішчы ўзліў Перу горад Ліму і абрававілі мясцо-вы ўніверсітэт. Нараванна аб-сталяванне было адпраўлена Да-мейку, які тады быў ужо ректа-рам універсітэта ў Сант-Яга. Абу-

раны вучоны накіраваў ваеннаму камандаванню тэлеграму: «Універ-сітэт нарабаваны трафеўну не прымае. Прашу неадкладна за-браць рэчы назад!» За тэлеграмай паславаў востры артыкул у мес-цавы газеце, дзе клявіўся дра-пежніцкі акт, законішчыя войны ўвогуле. Пасля гэтай выпадку абураны Дамейка нават адмовіў-ся ад ректарста і думаў назаў-сёды пакінуць Чылі.

Толькі ў 1884 годзе Дамейка вырашыў наведаць радзіму. З са-бой ён вез некалькі скрыняк з мі-нераламі і ўзорамі фауны, якія былі перададзены айчынным на-чальным установам. Пасля 53 год выгнання вучоны прыхаў у родную вёску. Але тут яго не было ні спякоў, ні знаёмых; мабачка канфіскаваныя кнігі і асабісты на-ладзаны Каратыніч у адным са сваіх артыкулаў успамінаў, што на памяць аб наведанні радзімы, аб сустрачы з пазтам А. Адыном Дамейка паслаў у Крошчыне ду-боў і папрасіў высечы на камені вершаваны надпіс. І хто ведае, ці не Паўлюк Багрым выканаў гэтую просьбу свайго вялікага су-айчыніка...

Праз Адэсу, Неапаль, Парыж Дамейка вярнуўся ў Чылі. Там яго чакала ўдзячнае пісьмо з Лі-мачы. Вучоны зноў узяўся за этна-графічны і метэаралагічны да-следаванні. Ён адкрываў новыя мі-нералы, складуў геалагічную кар-ту краіны, рыхтаваў кадры, право-дзіў закон аб ахове працы гарня-рскіх, выступаў у абарону індэ-я-

ТРЫВОЖНАЯ ВЕСТКА

[Заканчэны. Пачатак на 3-й стар.]

— Што ж гэта ты, сынку, пабляжэў нешта? — пытала маці, ставячы на стол любі-мае Кастусева снадзенне — грэцкія бліны з маханай.

— За стол прысёлі Алена і Юзік, — Вы ж, дзеткі, елі індаўна, — сказала маці. Няхай Косцік спойнава паснедае...

— Вы яму толькі замінаеце... Ніхто не замінае... Мне будзе веселей... Малыя Алена і Юзік усю раніцу апекава-лі старэйшага брата, выдзілі яго ў зварынец, дзе дагавалася маладзёная сарнічка, паказвалі свае цаці.

— А вы хоць пачаставалі Костуся першай вясенняй слезкай? — увапынуў у хату, за-пытаў дзядзька Антос.

Нічога не кажучы, Алена кінула ў на-мору і прынесла конаўку барозавага соку.

Кастусь плу бязваваў, настоены на ска-рынах хлеба. І на яго раптам дхнула далейім бескалатным маленствам. Прыпыла на па-мачі смешная гісторыя з кіеўцамі, якія ва-рыў дзядзька Антос з бязвавым сокам...

Пазраў семінарыст на маці, дзядзьку Ан-тоса, дзвечы, якія з такой увагай стараўся дагатадзіць гасцю. І на сэрцы Кастуся ста-ла цяпль і вяселье. Бліжні, родныя, дарогі!

Кастусь меў намер пасля снадзення схадзіць у Мікалаеўшчыну, але перадумаву. Чаго ён пойдзе? Каб убачыць Алесю і растрывожыць сэрца? Не! Дзі не хацелася ірыдзіць ма-лых, якія хадзілі за ім на пятах, не адпусці-лі ад сябе ні на крок, вясела хібабталі і кі-калі на рэчку ці ў лес. І Кастусь пайшоў з дзвечымі ў Сверхжанскую Граду...

Усё луганна была жоўтай ад кураслення, на ўзлесці зялёная трава, прабіваўся базавая кветкачы воўчага лына.

Ласкава прыгавала вясновае сонца. Пая-ваў дэб вестрык. «Шушы, шушы», спа-койна і аднастайна шумелі дрэвы. Недзе блі-зка выспеваў дзюд, крычала жаўна, у лясным бланкіце разлілася песня жараванка...

Семінарыст уславоўваўся ў шум лесу і пачаст птушак. Знаёмая з маленства гукі абуджалі ў душы патаемныя струны, якія сва-ім гучаннем заглушалі нядаўнюю трывогу...

Кастусь меркаваў ісці назад у Нясвіж пе-хатаю, але дзядзька запорг назад, каб падзеці пляменніка ў горад.

рачы вучоны накіраваў ваеннаму камандаванню тэлеграму: «Універ-сітэт нарабаваны трафеўну не прымае. Прашу неадкладна за-браць рэчы назад!» За тэлеграмай паславаў востры артыкул у мес-цавы газеце, дзе клявіўся дра-пежніцкі акт, законішчыя войны ўвогуле. Пасля гэтай выпадку абураны Дамейка нават адмовіў-ся ад ректарста і думаў назаў-сёды пакінуць Чылі.

Толькі ў 1884 годзе Дамейка вырашыў наведаць радзіму. З са-бой ён вез некалькі скрыняк з мі-нераламі і ўзорамі фауны, якія былі перададзены айчынным на-чальным установам. Пасля 53 год выгнання вучоны прыхаў у родную вёску. Але тут яго не было ні спякоў, ні знаёмых; мабачка канфіскаваныя кнігі і асабісты на-ладзаны Каратыніч у адным са сваіх